

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft een aantal fracties vragen en opmerkingen aan de minister van LNV over en naar aanleiding van de geannoteerde agenda voor de Landbouw- en Visserijraad op 12 juli 2010 (kamerstuk 21501-32, nr. 405).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Atsma

De adjunct-griffier van de commissie,
Hartemink

Inhoudsopgave	blz.
Inleiding	2
Werkprogramma van het Belgisch voorzitterschap	2
Rapport van de High Level Group Zuivel	3
Verslag Landbouw- en Visserijraad 29 juni 2010	7
Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	7
Visserij en GLB	9
Markttoelating van zes gemodificeerde maïsvariëteiten en RTRS	9
Overige opmerkingen	10

Inleiding

De leden van de VVD fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda Landbouw- en Visserijraad van 12 juli 2010 en van het Verslag Landbouw- en Visserijraad van 28 en 29 juni 2010.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw en Visserijraad van 12 juli.

De leden van de fractie van de ChristenUnie maken graag van de gelegenheid gebruik om in aanloop naar de Landbouw- en Visserijraad van 12 juli de minister enkele zaken voor te leggen. Met name de aanbevelingen van de High Level Group (HLG) Zuivel en de reactie van de regering daarop geven de leden van de fractie van de ChristenUnie daartoe aanleiding.

De leden van fractie van de PvdD hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda voor de Landbouw & Visserijraad van 21 juli en het verslag van de vorige raad. Zij willen hierover graag enkele vragen stellen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de agenda en de inzet van de minister voor de eerstvolgende Landbouwrapport. Een belangrijk agendapunt is de bespreking van het rapport van de High Level Group Zuivel. De leden hebben naar aanleiding hiervan nog enkele vragen.

Werkprogramma van het Belgisch Voorzitterschap

De leden van de CDA-fractie hebben vernomen dat van juli tot en met december 2010 België voorzitter van de Raad is. Kan de minister uiteenzetten op welke termijn zij ontwikkelingen verwacht op de prioriteiten op landbouwgebied: de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2013, het verslag van de High Level Group Zuivel, kwaliteitsbeleid voor landbouwproducten en de concurrentiepositie van landbouw en de agro-industrie? En hoe de Nederlandse inzet eruitziet? Kan de minister uiteenzetten wanneer zij de agendering van het auditrapport van de Europese Commissie over de herziening van het plantengezondheidsbeleid verwacht? Kan de minister uiteenzetten of zij daar ook de Nederlandse ervaring met PSTvD en de boktor naar voren brengt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan dan ook de definitie en reikwijdte van het ondernemersrisico worden besproken? De leden van de CDA-fractie zijn geïnteresseerd naar de ervaringen van andere lidstaten op dit punt.

Het voorzitterschap laat weten de Raad waar nodig te consulteren in verband met de voortgang van de Doha ronde. De leden van de D66-fractie vragen of de minister uiteen kan zetten wat de huidige stand van zaken is met betrekking tot de onderhandelingen over de landbouw.

De leden willen graag een nadere toelichting op de plannen van het Belgische voorzitterschap met betrekking tot «het werk gedaan door de Raad met betrekking tot genetisch gemodificeerde organismen». De leden van de D66-fractie vragen zich af op welke wijze het Belgische voorzitterschap van plan is de verschillende voorstellen met betrekking tot labelling (welzijnsindicatoren, algemene consumenteninformatie, etikettering om imitatiezuivel producten te onderscheiden en voorstellen voor oorsprong-sindicatie) in samenhang te behandelen om duplicatie van discussies en onnodige lastenverzwaring voor bedrijven te voorkomen. Overigens zij hierbij aangetekend dat de leden van de D66-fractie de lijn van de minister steunen om herkomstindicatie niet verplicht te stellen, omdat dit kan leiden tot verstoring van de interne markt.

De leden van de ChristenUnie-fractie zien graag dat het Belgisch voorzitterschap de ontwikkeling van een sociaaleconomisch toetsingskader en voorwaarden waaronder nationale lidstaten zelf mogen beslissen over teelt in eigen land voortvarend ter hand neemt. Deze fractie blijft graag op de hoogte van alle ontwikkelingen op dit dossier en rekt op de inzet van de minister.

Rapport van de High Level Group Zuivel

De eerste aanbeveling van de High Level Group (HLG) Zuivel is de versterking van de contractuele relaties in de zuivelketen, om zo beter in te kunnen spelen op signalen van de markt. Leveringscontracten tussen melkveehouders en zuivelverwerkers moeten daarvoor tegen het licht worden gehouden. Nederland heeft zich uitgesproken voor vrijwilligheid van de contracten en voor erkenning van de bijzondere positie van de zuivelcoöperaties. De VVD-fractie deelt die mening. Zou de minister uiteen kunnen zetten hoe andere lidstaten op dit punt reageren en hoe dit punt zich verhoudt tot de concurrentiepositie tussen de lidstaten en de melkveehouders?

Aanbeveling 2 van de HLG houdt een zoektocht in naar versterking van de onderhandelingspositie van de producenten. De minister schrijft geen voorstander te zijn van een versterking van de uitzonderingspositie van zuivel in het mededingingsrecht. De VVD-fractie zou graag zien dat de minister hier toch enige ruimte zoekt om ruimte te geven aan een bepaalde bundeling van krachten onder de producenten. Is de minister bereid de grenzen daarvoor te verkennen?

Aanbeveling 4 houdt in dat transparantie in de gehele keten van groot belang is en de VVD-fractie onderschrijft dit van harte. De fractie vraagt zich wel af of transparantie in de keten een oplossing is om de lage – te lage – prijzen een halt toe te roepen. Hoe kijkt de minister hier tegen aan? Ten aanzien van aanbeveling 7 is de VVD-fractie verbaasd dat er wordt geconcludeerd dat de landbouwsector inclusief de zuivelsector voor innovatie en onderzoek meer en beter gebruik zou moeten maken van de fondsen voor plattelandsbeleid. Kan de minister uiteenzetten waardoor dit komt? En maken de landbouwsectoren in andere lidstaten hier wel gebruik van? En hoe?

De leden van de CDA-fractie nemen kennis van de conclusies van de HLG Zuivel. De conclusie die uit de opgesomde zeven aanbevelingen getrokken zou kunnen worden is dat vooral de bestaande Nederlandse lijn is verdedigd. Natuurlijk is dat in de huidige crisistijdgeest een mooie winst, maar toch hadden de leden van de CDA-fractie graag wat meer gezien. Sprankelde ideeën of eerder geopperde ideeën zijn niet verder uitgewerkt. Een korte weergave:

Nederland heeft zich doorlopend uitgesproken voor vrijwilligheid van contracten en voor erkenning van de bijzondere positie van zuivelcoöperaties. Dit laatste omdat het Nederlandse systeem van afspraken van de

zuivelcoöperaties met hun ledeneigenaren zo goed werkt. Zowel het vrijwillige karakter van de contracten als de speciale status van coöperaties wordt mede op verzoek van Nederland daarom uitdrukkelijk erkend in de aanbeveling. Ook is vastgehouden aan de Nederlandse wens te weten handhaving van de in de «Health Check» gemaakte afspraken over een afgeslankt vangnet in de vorm van (in duur en volume) beperkte interventie maatregelen en handhaving van de quotumverruiming. Daarnaast toont de minister zich ook geen voorstander van verplichte oorsprongsetikettering voor zuivelproducten.

De leden van de CDA-fractie vragen zich na deze opsomming af of de minister uiteen kan zetten wat de winst voor de Nederlandse ondernemer is van de HLG Zuivel. Zijn ook de laatste twee punten (termijnmarkten, andere systemen / 3e landen) verder uitgewerkt? Is bij de scan of de marktbeheerinstrumenten ook gekeken naar het verlagen van de superheffing of verevening? Is de optie om de middelen die via de superheffing afgedragen worden in eigen land te gebruiken voor versterking van de melkveehouderij (naar Frans voorbeeld) onderzocht? Is, in het kader van de mededinging bijvoorbeeld ook gekeken naar verruiming van de definitie van «relevante markt»? Nu is de relevante markt vaak niet groter dan het grondgebied van een lidstaat. Zuivelproducten worden echter grensoverschrijdend verhandeld. De relevante markt wordt dus in toenemende mate internationaal.

Is gekeken naar het effect van inter-brancheorganisaties/GMO in andere sectoren en of deze middelen daadwerkelijk hebben bijgedragen aan een betere prijsvorming? En op welke manier is het goed functioneren van de interne markt in de bestaande inter-brancheorganisaties gewaarborgd? Ten aanzien van transparantie; heeft de HLG ook gekeken tot hoever transparantie moet reiken, sectorniveau of nog verder? Transparantie kan, naar mening van de leden van de CDA-fractie, dan wel eens een omgekeerd effect hebben waardoor supermarkten en handelaren het alleen maar makkelijker wordt gemaakt om de laagste prijs op te zoeken. En dat lijkt de leden van de CDA-fractie dan weer ongewenst. Kan de minister uiteenzetten welke beïnvloedingsmomenten nu nog volgen na deze bespreking over de aanbevelingen van de HLG?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat na 2015 geen melkquotum of ander beperkend rechtensysteem dient te gelden voor de melkveehouderij/zuivelsector. Nederlandse melkveehouders kunnen na 2015 hun concurrentiepositie verbeteren, omdat ze niet meer hoeven te investeren in het kopen van melkquota en ook geen superheffing meer hoeven te betalen. Ze kunnen vanaf 2015 deze middelen investeren in verduurzaming van de melkveehouderijsector, onder meer om de milieudruk te verlagen en energie op te gaan wekken. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat door investeringen in techniek en innovaties het behalen van milieudoelen eerder dichtbij komt dan door het investeren in (productie)rechten.

De SP-fractie wil graag het hele High Level Group Zuivel rapport van de minister ontvangen, niet alleen de samengevatte conclusies. De voorstellen van de HLG lijken een goede eerste stap en het is teleurstellend dat de minister slechts schoorvoetend meedoet. De SP-fractie wil graag dat de High Level Group en de toekomst van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) in samenhang bekeken worden. De HLG zuivel geeft een richting aan die wat de SP-fractie betreft beter is dan die van de minister. De minister lijkt in de EU geïsoleerd te raken; ook hier tegenover een groep van 22 landen. De HLG geeft een goede richting betreffende marktregulering en marktverbetering, hoewel de maatregelen in sommige gevallen nog steeds symptoombestrijding zijn van inkoopmacht en onevenwichtige verhoudingen in de sector.

De leden van de D66-fractie zijn voorstander van een grondige hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, en zijn dan ook verheugd over de prioritaire status van dit dossier voor het Belgische voorzitterschap. De leden zijn van mening dat het landbouwbeleid veel meer door de markt gestuurd moet worden. Daarom delen de leden de kritische positie van de minister ten aanzien van een aantal van de voorstellen van de High Level Group. Contractvrijheid tussen partijen is een hoog goed, en deze leden zijn dan ook geen voorstander van verplichte contracten, die de rigiditeit van de zuivelmarkt vergroten, en grensoverschrijdend verkeer zouden kunnen belemmeren. Kan de minister de Europese Commissie vragen in hoeverre deze van mening is dat de nationale mogelijkheid tot het verplicht stellen van dergelijke contracten een belemmering vormt voor de interne markt? In lijn met bovenstaand standpunt dat de landbouwsector zoveel mogelijk moet functioneren als een normale markt steunen de leden van de D66-fractie de minister in haar bewaar tegen versterking van de uitzonderingspositie van zuivel in het mededingingsrecht en in haar bezwaar tegen het terugdraaien van de afgesproken quotumgroei, of andere vormen van afzwakking van de afspraken die bij de Health Check zijn gemaakt ter hervorming en afbouw van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De leden van de D66-fractie hechten aan een duidelijk signaal van de minister op deze punten in het debat over de aanbevelingen van de High Level Group.

Zoals de minister in haar brief uiteenzet heeft de HLG onder andere gezocht naar oplossingen om schommelingen in de zuivelprijs op te kunnen vangen. De leden van de ChristenUnie-fractie vinden het goed dat onderzocht is wat er aan mogelijkheden is, ook al zijn de prijzen weer gestegen. Alvorens in te gaan op de specifieke aanbevelingen hechten de leden van de fractie van de ChristenUnie er aan om een opmerking van meer fundamentele aard te maken. De huidige zuivelmarkt is een mengvorm van productiebeperking middels het quotumsysteem in een steeds vrijere markt. Is de minister niet met de leden van mening dat een dergelijke «vlees noch vis» mengvorm haast vraagt om prijschommelingen en onvermogen van producenten om voldoende te kunnen anticiperen? Wat de leden van de fractie van de ChristenUnie betreft is het beter te kiezen voor een zuivere variant, namelijk voor een bepaalde mate van productiebeperking, middels een quotumsysteem, met meer bescherming aan de grenzen. Met andere woorden: voor boeren zal de productie wat lager liggen, maar de kans op een hogere prijs is groter. Dat brengt de leden van de ChristenUnie-fractie op aanbeveling 6: er zou onderzoek moeten worden gedaan naar nieuwe instrumenten om prijschommelingen tegen te gaan. Is de minister het niet met deze leden eens dat we nu in feite instrumenten wegdoen die juist van waarde zouden kunnen zijn? Zou het niet een logisch gevolg zijn, hoewel door deze fractie onwenselijk geacht, dat wanneer wordt ingezet op liberalisering van de zuivelmarkt en dus vrije markt, daar ook prijschommelingen bij horen? Wat de leden van de fractie van de ChristenUnie betreft dus ondersteuning van het inzetten van instrumenten om prijschommelingen tegen te gaan, maar dan ook in combinatie met behoud van een quotumsysteem.

Ten aanzien van aanbeveling 1 en 2: is de minister van mening dat de zuivelcoöperaties dusdanig ingericht zijn en functioneren dat de belangen van de individuele leden voldoende behartigd worden? Immers, de minister schrijft dat het Nederlandse systeem van afspraken van de zuivelcoöperaties met hun ledeneigenaren goed werkt. Tegelijk stelt de minister dat versterking van het wettelijk recht van melkproducenten om via producentenorganisaties gezamenlijk te onderhandelen met een zuivelverwerker niet nodig is. Zijn coöperaties in deze tijd nog wel zo op de belangen van producenten gericht dat een steviger onderhandelings-

positie overbodig is? De leden van de fractie van de ChristenUnie horen graag een nadere uitleg van de minister waarom versterking van de positie van producenten niet nodig zou zijn. Kan zij uiteenzetten hoe een «optimaal gebruik van de bestaande interpretatieruimte» er uit kan zien? Wat voor mogelijkheden zou deze interpretatieruimte nog bieden waar nu geen of weinig gebruik van wordt gemaakt?

In het kader van de HLG ten slotte nog een vraag over het al dan niet etiketteren van plaats van herkomst van zuivel. Is bekend wat de effecten zijn van de etikettering van vleesproducten met land van herkomst? Op tal van vleesproducten staat het land van herkomst, en de leden van de ChristenUnie-fractie zouden graag weten wat het effect daarvan is op aankoopgedrag van consumenten. Kopen zij vaker vlees uit eigen land of nabije regio (EU), of laat de consument zich niet leiden door etikettering met land van herkomst?

De leden van de SGP-fractie maken over de High Level Group Zuivel de volgende opmerkingen. De minister geeft aan dat de HLG-voorzitter in weerwil van de wens van 22 lidstaten, onder aanvoering van Duitsland en Frankrijk, conform de Nederlandse wens heeft vastgehouden aan handhaving van de in de Health Check gemaakte afspraken over een afgeslankt vangnet in de vorm van beperkte interventie maatregelen en handhaving van de quotumverruiming. Kan de minister meer concreet uiteenzetten wat de huidige inzet is van de 22 lidstaten, onder aanvoering van Duitsland en Frankrijk, als het gaat over het zuivelbeleid na 2015? De leden van de SGP-fractie zijn van mening dat zowel de minister als de Europese Commissie zich onvoldoende rekenschap geven van het functioneren van de zuivelmarkt. Zowel de minister als de Europese Commissie gaan ervan uit dat de recente crisissituatie het gevolg was van conjuncturele (en niet van structurele) overproductie. Zij schatten de vooruitzichten voor de situatie van de communautaire zuivelsector op de middellange en lange termijn positief in, omdat het uiteindelijke economische herstel zal leiden tot een toename van de vraag naar zuivel met een hogere toegevoegde waarde. Tegen deze achtergrond blijven zij bij de voorgenomen afschaffing van het quotumsysteem en de verruiming in de aanloop daar naar toe.

Erkent de minister dat het in macro-economisch opzicht opmerkelijk is dat ondanks de lagere melkprijzen van de afgelopen twee jaar de melkproductie van landen buiten de Europese Unie is gestegen, met Nieuw Zeeland en Argentinië op kop? Erkent de minister dat in landen met een toenemende vraag naar zuivel, zoals China en India, ook de mate van zelfvoorziening toeneemt, met alle consequenties van dien voor de afzet van Europese zuivel buiten de EU? Erkent de minister dat individuele melkveehouders hun productie uit willen breiden, zowel bij een toenemende vraag naar zuivel en hogere prijzen om deze vraag te verzilveren als bij een dalende vraag en lagere prijzen om kosten te drukken, en structurele overproductie daarom dichtbij is? Erkent de minister dat de EU met de afschaffing van het quotumsysteem geen instrument meer heeft om structurele overproductie te voorkomen en conjuncturele overproductie te beperken? Is de minister bereid de hiervoor genoemde aspecten in te brengen en mee te wegen in de voortgaande discussie over het functioneren van de zuivelmarkt en het rapport van de High Level Group Zuivel?

Onderzoekers van het Landbouw Economisch Instituut (LEI) hebben in het rapport «European dairy policy in the years to come» (maart 2010) diverse private en publieke instrumenten met het oog op het realiseren van een «zachte landing» besproken. Zij stellen dat termijncontracten en termijnmarkten mogelijke instrumenten zijn om prijsfluctuaties te dempen, maar dat een gedegen analyse van de mogelijke effecten van deze maatregelen meer onderzoek vergt. Welk perspectief ziet de minister voor termijncontracten en termijnmarkten op Europees en nationaal niveau? Is zij bereid

het genoemde aanvullende onderzoek uit te laten voeren? In het genoemde rapport wordt ook een mogelijke verlaging van de superheffing voor het realiseren van een zachte landing genoemd en gewogen: «*A reduction of the levy will contribute to a gradual increase of milk production in the EU, better matching demand developments in the EU and may strengthen the sector's international position.*» Hoe waardeert de minister deze optie?

De leden van de SGP-fractie maken zich zorgen over de toenemende quotumhandel in Nederland. De afgelopen maanden lag de hoeveelheid overgedragen melkquotum zonder grond beduidend hoger dan in dezelfde maanden vorig jaar, terwijl de afschaffing van het quotumstelsel in 2015 dichterbij komt en het twijfelachtig is of investeringen in nieuw quotum terugverdiend kunnen worden. Herkent de minister het geschetste zorgpunt? Welke achterliggende factoren zorgen voor de toename van de quotumhandel? In hoeverre speelt mogelijke onduidelijkheid over de geplande afschaffing van het quotumstelsel in 2015 een rol?

Verslag Landbouw- en Visserijraad 29 juni 2010

De CDA-fractie vraagt de minister uiteen te zetten hoe ver Nederland in verhouding met andere lidstaten is met de implementatie en uitvoering van de maatregelen in het kader van het EVF. Zijn de Nederlandse beheer- en controlesystemen goedgekeurd? Zijn in Nederland de eerste interim-betalingen verricht? Heeft de Europese Commissie Nederland opgeroepen de inspanningen op dit terrein te intensiveren? Zo ja, wan kunnen de consequenties zijn voor Nederland als niet aan de eisen wordt voldaan? Kan de minister uiteenzetten welke consequenties er zijn voor de Nederlandse vissers (zeker gezien de geschetste problematiek rondom makrelen) als IJsland toetreedt? De leden van de CDA-fractie kunnen zich vinden in het uitsluiten van bedrijven van inkomenssteun, die vallen binnen de definitie «bestuursorgaan» van de Algemene wet bestuursrecht of behoren tot die ondernemingen die in de Wet op de vennootschapsbelasting uitdrukkelijk zijn gecategoriseerd onder «publieke ondernemingen». Objectief kan worden vastgesteld dat zij door hun wettelijk vastgelegde publieke status en doelstelling niet in overwegende mate landbouwactiviteiten uitvoeren. De leden van de CDA-fractie nemen kennis van de voortvarendheid om deze potentiële aanvragers met ingang van 2011 uit te sluiten van inkomenssteun. Het betreft onder andere Schiphol, Staatsbosbeheer en gemeenten. De leden van de CDA-fractie vragen zich echter nog wel af welk effect dit kan hebben voor individuele ondernemers die wellicht andere contractvormen hebben (bijvoorbeeld steun voor aardappelzetmeel). Wellicht speelt hetzelfde nog in andere (deel)sectoren. En op welke wijze kunnen de middelen die met het uitsluiten van de eerder genoemde bedrijven door Nederland nog worden benut of vloeien deze terug? En over hoeveel geld gaat het? Graag een nadere toelichting.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Het loslaten van een flink aantal landbouwsubsidies lijkt een nieuwe richting van het GLB, die wat de SP-fractie betreft terecht is. Maar juist bij het loslaten van die subsidies is marktbeheersing nodig, evenals productiebeheersing en stabiele prijzen. Productie- en prijsbeheersing en loslaten van subsidies zijn twee zijdes van één medaille. Graag horen de leden van de SP-fractie of de minister überhaupt de noodzaak ziet om te grote schommelingen in de zuivelprijzen en andere voedselprijzen tegen te gaan en stabiliteit in boereninkomens en consumentenprijzen te bewerkstelligen. En zo ja, welke maatregelen de minister daarvoor in gedachten heeft. En zo nee, waarom deze problemen voor producenten

en consumenten de minister koud laten? Zonder productie en prijsbeheersing gaan boeren een onzekere en donkere toekomst tegemoet. Dogma's die elk ingrijpen verbieden zijn met de kredietcrisis en voedselcrisis verouderd geraakt en deze dogma's zullen ook de Europese landbouw geen goed doen. De SP-fractie vindt het triest dat de minister zich hardnekkig blijft verzetten tegen de wens van een groep van 22 lidstaten, geleid door Frankrijk en Duitsland, om de afgesproken quotum-groei terug te draaien. De minister laat de boeren hier in de steek. De SP-fractie vraagt de minister te ijveren tegen de afschaffing van de zuivelquota. De SP-fractie is altijd tegen afschaffing van zuivelquota geweest omdat de SP-fractie dit als een goed productiebeheersings- en marktmechanisme ziet.

Door een sterke inkoopmacht is er sprake van een grote machtsongelijkheid in de zuivelmarkt. Het voorstel voor het opstellen van richtlijnen of wettelijke regelingen voor leveringscontracten, lijkt de SP-fractie een zeer goede zaak die de rechtszekerheid zal vergroten, evenals de voorspelbaarheid voor de bedrijfsvoering. De leden van de SP-fractie betreuren het dat de minister zich doorlopend heeft uitgesproken voor vrijwilligheid van contracten. De SP-fractie begrijpt niet wat er op tegen kan zijn om hier goede richtlijnen voor op te stellen. Ook vraag de SP-fractie zich af wat de minister precies heeft bepleit betreffende erkenning van de bijzondere positie van zuivelcoöperaties

De SP-fractie vindt dat boeren te veel worden beperkt door de NMA in hun collectieve handelen. Vooral daar waar boeren zich organiseren rond meerwaarde op maatschappelijk en milieutechnisch gebied, moet hier veel meer ruimte voor komen.

De SP-fractie is er voorstander van om zuivelproducenten toe te staan om via producentenorganisaties gezamenlijk te onderhandelen met een zuivelverwerker over contractvoorwaarden. Wel ziet de SP-fractie graag voldoende borging voor hoge sociale- en milieustandaarden hierbij. De minister schrijft dat zij geen voorstander is van een versterking van de uitzonderingspositie van de zuivel in het mededingingsrecht. Wat de SP-fractie betreft moet het gehele mandaat van de NMA herzien worden. De SP-fractie vraagt de minister dan ook zich hiervoor in te spannen. Graag horen de leden van de SP-fractie of de minister bereid is zich ervoor in te zetten het NMA-mandaat te herzien, waarbij er niet alleen gekeken wordt consumentenbelangen maar ook naar zaken als te sterke marktconcentraties, inkoopmacht en stimulering van het opstellen en naleving van hogere milieu- en sociale criteria.

De minister is geen voorstander van verplichte oorsprongsetikettering voor zuivelproducten. De SP-fractie ziet ook het risico van «koop nationaal» campagnes. Maar heeft de minister er wel aan gedacht dat dit ook een middel kan zijn tot regionalisering van de voedselproductie, bijvoorbeeld door aan te geven dat iets een streekproduct is en het bijvoorbeeld op een afstand van minder dan 60 km geproduceerd is? Transparantie en informatievoorziening, zoals middels de European Food Price Monitoring Tool en Eurostat, lijkt de SP-fractie een eerste stap richting een betere prijs- en marktvoering die aangemoedigd moet worden. De SP-fractie hoort de minister hier graag wat enthousiaster over. De SP-fractie steunt de minister in haar verzet tegen exportrestituties, die schadelijk zijn voor ontwikkelingslanden en vraagt de minister dit vol te houden. De SP-fractie kan zich zeer vinden in het verzoek aan de Europese Commissie om te zoeken naar nieuwe instrumenten om inkomensschommelingen op te vangen, onder de voorwaarde dat ze moeten passen in de definitie van de groene box in de WTO (niet handelsverstoring).

Visserij en GLB

De SP-fractie is verontwaardigd dat bij de herziening van het GVB de motie Polderman / Irrgang (Kamerstuk 21501-32-392) niet ten uitvoer lijkt te zijn gebracht, aangezien de leden van de SP-fractie hier niks over terug lezen, en verzoekt de minister om een brief met uitleg over hoe de minister de motie heeft uitgevoerd en gaat uitvoeren. De SP-fractie betreurt het dat de minister weigert onderscheid te maken in het GVB tussen kleinschalige, artisanale vloten en grootschalige vloten. De SP-fractie ziet niet graag extra steun voor aquacultuur vanwege onbekende of negatieve milieu- en dierenwelzijneffecten.

De leden van de fractie van D66 zijn verheugd dat het Belgische voorzitterschap de herziening van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid als prioritair heeft aangemerkt en dat zij de band tussen wetenschap en visserij wil versterken. De leden vragen de minister in haar interventie het belang van het versterken van de wetenschappelijke basis voor de juiste vaststelling van quota ter bescherming van de visstand te benadrukken. Naast de al genoemde aandachtsgebieden willen de leden van de D66 fractie in het bijzonder dat ook voor de diepzeevisserij op basis van wetenschappelijke informatie quota worden vastgesteld, en vragen de minister hierop aan te dringen bij het Belgische voorzitterschap en het onder de aandacht te brengen bij het toekomstige Hongaarse voorzitterschap dat nu haar prioriteiten aan het bepalen is. Effectieve handhaving is de kern van een succesvol Gemeenschappelijk Visserij Beleid. De leden van de fractie van D66 vragen de minister dit belang in haar inbreng te benadrukken. Het Communautair Bureau voor Visserijcontrole (CBVC) in Vigo is operationeel sinds 2007. Hoe beoordeelt de minister de impact van de handhaving door dit bureau?

De leden van de fractie van de PvdD hebben kennis genomen van de toelichting van Commissaris Dumanaki op de Mededeling over de vangstmogelijkheden voor 2011. Op papier klinken de woorden goed: de erkenning van de overbeviste bestanden en de erkenning dat wetenschappelijke adviezen moeten worden opgevolgd. De leden missen echter het voorzorgbeginsel in de brief van de minister. Zeker waar het gaat over de bestanden waar voor wetenschappelijke informatie ontbreekt, zou het voorzorgbeginsel leidend moeten zijn en niet de wens van de minister om de vangstquota te houden zoals ze zijn. Is de minister bereid voor de daadwerkelijke onderhandelingen afstand te nemen van haar standpunt dat de «roll over» van de vorige toegestane vangsthoeveelheden zou moeten gelden?

En welke invulling ziet zij voor zich als zij spreekt over «alternatieve richtsnoeren»? Mogen de leden van de fractie van de PvdD ervan uitgaan dat de minister daar het voorzorgprincipe centraal zal stellen?

Markttoelating van zes gemodificeerde maïsvariëteiten en RTRS

Ten aanzien van het verslag van de Landbouw – en Visserijraad van 29 juni 2010 heeft de VVD-fractie de volgende vraag. De markttoelating van de zes genetisch gemodificeerde maïsvariëteiten heeft geen kwalificerende meerderheid gekregen, zodat de Europese Commissie een besluit zal moeten nemen. Kan de minister reeds uiteenzetten hoe dat besluit zal uitpakken?

De leden van fractie van de PvdD hebben kennis genomen van de uitkomsten van de recente ledenvergadering van de Round Table on Responsible Soy (RTRS). De minister meldt dat de standaard is vastgesteld voor duurzame sojaproductie, en dat dit een aanscherping van de voorlopige principes en criteria die vorig jaar zijn aangenomen zou zijn.

De leden willen graag van de minister weten wat deze aanscherping dan precies in zou houden en hoe deze getoetst is op duurzaamheid. Deelt de minister de indruk van de leden van fractie van de PvdD dat de zogenaamde «RTRS-approved map» die in een multi-stakeholderproces overeengekomen moeten worden, nog erg veel ruimte bieden voor ontbossing ten behoeve van de sojateelt, ten koste van gebieden die belangrijke zijn voor het in stand houden van de biodiversiteit? En deelt de minister de mening van de leden dat vastleggen van het afzien van bestrijdingsmiddelen die via internationale verdragen al uitgebannen zijn, geen milieuwinst is? Kan de minister meer uitleg geven over de gentechvrije RTRS-soja die nu blijkbaar in voorbereiding is? Is het zo dat handelspartners geen gentechsoja willen importeren, is het eerder zo dat de boeren geen gentechsoja willen produceren of is er een andere reden waarom deze voorziening wordt getroffen? Deelt de minister de mening van de leden van de PvdD-fractie dat de RTRS soja zeker nog geen duurzame soja te noemen is, omdat verduurzamen nog geen duurzaamheid betekent?

Overige opmerkingen

De SP-fractie vraagt of de minister nog de gebrekkige toetsing van de antibioticaresistentie van de Amflora aardappel heeft aangekaart en heeft gevraagd om uitgebreidere toetsing. Zo nee: waarom niet? Vindt de minister antibioticaresistentie een onderwerp om met een halve toets af te doen?

De SP-fractie vraagt zich tevens af hoe de minister haar belofte – die zij deed n.a.v. de brief van Greenpeace met de uitgelekte stukken – vormgeeft, om de kwaliteit en de houdbaarheid van nieuwe GGO regelgeving te garanderen. De SP-fractie kijkt reikhalzend uit naar de conferentie over landbouw, voedselzekerheid en klimaatverandering die van 31 oktober tot 5 november 2010 in Den Haag gehouden zal worden. De SP-fractie is van mening dat geen goede uitvoering is gegeven aan de toezegging om na te gaan of er een criterium gevonden zou kunnen worden om bepaalde categorieën van bedrijven, die slechts een onaanzienlijke deel van hun economische activiteiten besteden aan het produceren van landbouwproducten, of waarvan het voornaamste bedrijfs- of ondernemingsdoel niet de uitoefening van een landbouwactiviteit is, uitgesloten kunnen worden van inkomenssteun. De minister heeft dit verengd tot «bestuursorganen», terwijl dit ook over bedrijven zou moeten gaan. Graag verzoekt de SP-fractie de minister om alsnog met een bedrijvcriterium of plafond te komen, waarbij met name bedoeld wordt op grote bedrijven die niet in eerste instantie agrarische bedrijven zijn. Graag wil de SP-fractie ook weten hoe het zit met de Kroondomeinen in deze. De SP-fractie is geen voorstander van het rondpompen van geld en staat dus achter het besluit om de betreffende bestuursorganen uit te sluiten.

De leden van fractie van de PvdD vernamen dat de Europese Commissie heeft besloten de exportrestituties op kuikens te verlagen. De leden van fractie van de PvdD zijn ontstemd dat er nog steeds met deze exportrestituties gewerkt wordt. Deze restitutie moet gewoon op nul gezet worden, samen met de andere exportrestituties. Deelt de minister deze mening? Kan de minister uiteenzetten hoeveel exportrestituties er nog zijn, welk deel daarvan op dierlijke producten zit, hoe hoog deze zijn per product en hoe zij van plan is hier een einde aan te maken?

Tevens vernamen de leden van fractie van de PvdD dat Eurocommissaris Ciolos een promotiefonds wil gaan oprichten op de afzet van landbouwproducten in derde landen te stimuleren. Kan de minister daar meer informatie over geven? Gaan we nu weer varkenslapjes en melk proberen te slijten aan China, en blijven we dus overschotten produceren? Het lijkt

deze leden niet de bedoeling dat we nu weer met belastinggeld de gesubsidieerde overproductie gaan proberen te slijten. Een andere suggestie zou kunnen zijn: produceer gewoon wat je zelf nodig hebt, al dat gesleep is niet goed voor het milieu, en niet goed voor de boer. De leden van fractie van de PvdD horen graag van de minister dat zij zich tegen de komst van een dergelijk promofonds zal verzetten. Het Europees Parlement wil dat het land van herkomst vermeld gaat worden op de verpakking van al het verse vlees en zuivel. De leden van fractie van de PvdD zijn daar erg blij mee, en willen graag van de minister weten of zij dat ook is. Wanneer worden hierop concrete stappen ondernomen? Hoe gaat dit nu verder verlopen? Kan de minister toezeggen dat zij zich niet in zal zetten voor het alternatieve plan dat de vleesindustrie hier nu voor heeft, namelijk het niet vermelden van het land waar de dieren geslacht zijn? Juist dat laatste is erg belangrijk om de lange afstandtransporten tegen te gaan. Deelt de minister deze mening? Kan zij hierbij ook uitleggen waarom zij meedeelt niet voor herkomstetikettering van zuivelproducten te zijn? Deelt de minister de mening dat transparantie naar de consument een eerste voorwaarde is om tot werkelijke verduurzaming van de ketens te komen, en dat herkomstetikettering daaraan positief kan bijdragen? Immers, ook met het oog op het sluiten van de kringlopen zou het goed zijn meer streekgebonden te consumeren. Deelt de minister deze mening, en ziet zij ook dat herkomstetikettering daaraan kan bijdragen?

De leden van fractie van de PvdD hebben al eerder gevraagd naar de voortgang van de discussie over kloonvlees. De minister deelde mee te willen wachten tot Commissaris Dalli volgend jaar verslag uitbrengt over de uitwerking van de resolutie die door het Europees Parlement is aangenomen waarin wordt gesteld dat kloonvlees niet welkom is in de EU. Maar waarschijnlijk ligt het kloonvlees al lang in onze Europese supermarkten. Het is namelijk niet verboden in de Verenigde Staten, en het is niet of nauwelijks mogelijk gekloonde dieren te herkennen, om van sperma van gekloonde dieren nog niet eens te spreken. Kan de minister bevestigen dat momenteel niet duidelijk is welke producten afkomstig zijn van gekloonde dieren? Is het inderdaad mogelijk dat ook Nederlandse consumenten het vlees van gekloonde dieren ongemerkt consumeren? Zo ja, hoe beoordeelt de minister dit, mede in het licht van de door haar zo hoog gehouden keuzevrijheid? Deelt de minister het uitgangspunt dat kloonvlees als zodanig herkenbaar zou moeten zijn?

De leden van fractie van de PvdD willen graag weten wat de minister gaat doen om dit probleem aan te pakken. Want het klonen van dieren voor vleesproductie is in Europa niet goedgekeurd, en nu wordt het opgedrongen vanuit Amerika. Deelt de minister de mening dat een etiketteringverplichting voor vlees geïmporteerd vanuit derde landen, waardoor duidelijk wordt of het wel of niet om gekloonde dieren gaat, een goede en werkbare oplossing kan zijn? Is zij bereid zich hiervoor in te zetten? Zo ja, op welke wijze? Zo neen, waarom niet? Welke andere ideeën leven er om dit probleem op te lossen?

Het is de PvdD opgevallen dat op de komende Landbouw & Visserijraad geen terugblik op de afgelopen bijeenkomst van de Internationale Walvis Commissie (IWC) is geagendeerd. Blijkt de Raad nog wel terug op het verloop van die bijeenkomst? De fractie van de PvdD heeft inmiddels wel van maatschappelijke organisaties, die aanwezig waren op de afgelopen IWC-conferentie, vernomen dat ook dit jaar weer sprake was van omkopingspraktijken door Japan, met de bedoeling om andere landen voor hun standpunten te laten stemmen. Kan de minister dit beeld, dat ons al jarenlang vanuit verschillende hoeken bereikt, bevestigen? De leden van de fractie van de PvdD denken dat het belangrijk is dat een dergelijke handelwijze door Japan openlijk op de IWC wordt benoemd en bekritiseerd. Ook Junichi Sato, één van de Japanse Greenpeace-actievoerders die zich verzet tegen de walvisjacht door zijn land, sprak

daarover toen hij onlangs op bezoek was in de Tweede Kamer. Kan de minister uiteenzetten waarom de Nederlandse delegatie de omkopingspraktijken door Japan niet (openlijk) aan de orde heeft gesteld tijdens de IWC-conferentie?